

ASOCIACE STAVEBNÍCH
ALTERNATIVNÍCH MATERIÁLŮ

Surovinový útes 2030 II.

Konec uhlí není jen energetický problém

Česká republika stojí před paradoxem: elektrický výkon z uhlí nahradíme, ale stavební suroviny, které vznikají jako jeho vedlejší produkt, nikoli. A čas na přípravu se krátí.

Tichá strana energetické transformace

Debata o odklonu od uhlí se točí téměř výhradně kolem jedné otázky: jak zajistit náhradu za chybějící výkon v elektrizační soustavě. Obnovitelné zdroje, jaderná energie, přeshraniční propojení — to jsou témata, která plní stránky médií i agendy politiků. Málokdo si však klade otázku druhou, neméně závažnou: co se stane s produkty, které uhelné elektrárny produkují nikoli záměrně, ale jako nevyhnutelný výsledek spalování?

Česká republika dodnes vyráběla z uhlí přibližně 20 TWh elektrické energie ročně. Podle aktuálních prognóz klesne toto číslo do roku 2030 na pouhých 2–3 TWh. To je pokles o více než 85 %. Příčin je hned několik a vzájemně se prolínají.

Proč uhlí odchází — a kdy přesně?

Základním rámcem je závazek České republiky vůči Evropské unii snižovat emise skleníkových plynů. Systém obchodování s emisními povolenkami (EU ETS) byl navržen tak, aby učinil spalování uhlí postupně ekonomicky nevýhodným. Ještě v lednu 2026 se cena povolenky pohybovala kolem 95 EUR za tunu CO₂. V průběhu necelých tří měsíců roku 2026 však klesla na přibližně 69 EUR, což přechodně zmírnilo ekonomický tlak na uzavírání uhelných zdrojů.

Tento pokles ceny povolenek je nyní vykupován jiným tlakem — na trzích s plynem. Problémy na Blízkém východě a přetrvávající geopolitická nestabilita tlačí ceny zemního plynu nahoru, což komplikuje předpoklad, že plyn bude přirozeným překlenujícím zdrojem při odchodu od uhlí. Kombinace levnějších povolenek a dražšího plynu může posunout harmonogram uzavírání uhelných elektráren o rok, možná dva — ale plán jako takový nezruší.

Třetím faktorem je fyzická realita: zásoby uhlí v České republice docházejí. To je geologická danost, nikoli politické rozhodnutí.

Elektřinu nahradíme. Produkty z ní získané ne.

A právě zde narážíme na zásadní asymetrii, kterou energetická diskuse systematicky přehlíží.

Výpadek výroby elektrické energie z uhlí je v zásadě řešitelný — i když možná bolestně a nákladně. Elektřinu lze importovat, nahradit obnovitelnými zdroji nebo dostavbou jaderných bloků. Elektřina je komodita, která přes přenosovou soustavu teče odkudkoli.

Vedlejší energetické produkty (VEP) — zejména popílek, struska a energosádrovec — jsou však fyzické suroviny s nenahraditelným postavením v českém a středoevropském stavebnictví. Popílek se přidává do cementu a betonu jako dílčí náhrada slínku, čímž snižuje emisní náročnost výroby a zlepšuje trvanlivost konstrukcí. Energosádrovec je klíčovou surovinou pro výrobu sádrokartonových desek značek Rigips a Knauf. Bez certifikovaného popílku dle normy ČSN EN 450-1 nelze realizovat ani tak strategické projekty, jako je dostavba jaderné elektrárny Dukovany.

Produkce VEP v České republice dnes dosahuje přibližně 5 milionů tun ročně. Do roku 2030 může klesnout na pouhých 200 000 tun. Tento propad — říkejme mu surovinový útes 2030 — nemá v moderních dějinách českého stavebnictví obdoby.

Elektřinu z jiných zdrojů do soustavy dostaneme. Ale popílek, strusku a energosádrovec v potřebném množství a kvalitě odjinud jednoduše nevezmeme. Případný dovoz by byl nejen výrazně dražší, ale nesl by sebou i vysokou emisní stopu přesně v době, kdy celý sektor bojuje o uhlíkovou neutralitu.

Okno příležitosti: jak využít posun harmonogramu

Právě zde se ukazuje, proč je aktuální pokles cen emisních povolenek — přestože se může zdát jako dobrá zpráva pro provozovatele uhelných elektráren — ve skutečnosti vzácnou strategickou příležitostí.

Každý rok navíc, o který se posune uzavření uhelného zdroje, je rokem, který lze využít k přípravě alternativních cest, jak VEP získávat. Nikoli z přímé výroby v elektrárně, ale z jiných zdrojů — a to zejména z existujících certifikovaných deponií.

Na těchto úložištích se nacházejí suroviny, které byly certifikovány jako stavební materiály a uloženy — nikoli jako odpad, ale jako zásoby pro budoucí použití. Technologie a legislativní nástroje pro jejich redeponizaci a opětovné využití existují nebo jsou v dosahu. Otázka je, zda se příprava podnikne nyní, dokud je čas, nebo až pod tlakem akutního nedostatku.

A pokud to budeme řešit, pojďme dál: kritické suroviny pro obranu

Je-li navíc politická vůle se tímto tématem vážně zabývat, pak by bylo hloupostí zastavit se jen u stavebních aplikací. Popílek uložený v českých deponiích totiž obsahuje cenné prvky, které Evropská unie zařadila mezi kritické suroviny (CRM) ve smyslu nařízení CRMA 2024/1252.

Prvky obsažené ve VEP jsou nepostradatelné pro výrobu polovodičů, radarových systémů a moderní vojenské elektroniky. Vzácné zeminy pohánějí motory

elektromobilů, větrných turbín i přesně naváděných zbraňových systémů. EU je z drtivé části závislá na dovozu těchto prvků z Číny, která v posledních letech jejich vývoz postupně omezuje.

Česká republika přitom sedí na deponovaném potenciálu, který by mohl — při použití moderních technologií extrakce přispět k evropské surovinové soběstačnosti v oblasti, jež je pro obranyschopnost aliance klíčová. To není vzdálená vize: komerční využití technologií jsou známé, ty nové se provozně začaly využívat na počátku roku 2026.

Závěr: Posun konce uhlí není výhra. Je to šance.

Pokles ceny emisní povolenky ani zdražení plynu nezmění výsledek: česká energetika se od uhlí odkloní. Otázka není zda, ale kdy a jak připravení při tom budeme.

Energetická transformace má svou viditelnou tvář — tu, o níž se mluví. A pak má tvář druhou, surovinovou, o níž se mlčí. Stavebnictví, průmysl a obranný sektor by si neměl dovolit, aby je surovinový útes roku 2030 zastihl nepřipraveny.

Každý odložený rok uzavření uhelné elektrárny je rokem přípravy — pokud ho jako takový využijeme. Legislativa, technologie i strategické záměry jsou na dosah ruky. Chybí především uvědomění, že problém existuje.